

*Рассмотрены проблемные явления и процессы, связанные с созданием и функционированием специфической ритуально-дансологической терминологии, которую активно используют в отечественной науке в течение XIX – начала XXI веков религиоведы, дансологи, искусствоведы и культурологи; собран и проанализирован самый полный перечень дансо-ритуальных эпитетов (287), из которых около 100 касаются дансо-ритуальной практики; отражены их практическое и религиозно-идеологическое использование в бытовом и религиозном языке украинцев. Осуществлена попытка анализа распространенных в науке концепций относительно происхождения и семантики основополагающих терминов и понятий, которые касаются дансо-ритуальной практики мира и украинцев. Собраны и систематизированы всевозможные тематические дефиниции, которыми переполнена литература по ритуалистике и религиоведческие исследования по вопросам сакрального и ритуального танца. Отдельное внимание обращено на слова-ритуализмы, потерявшие с течением времени свое первичное значение, или изменили его на противоположное (антонимическое) в связи с изменением религиозных верований и мировоззренческо-ценностной парадигмы.*

**Ключевые слова:** ритуальный танец, сакральный танец, религиозный танец, обрядовый танец, дансоритуальная терминология, танцевальные эпитеты.

\* \* \*

УДК 17.021.2:291.5

**Вергелес К. М.,**  
кандидат філософських наук, доцент, Вінницький  
національний медичний університет ім. М. І. Пирогова  
(Україна, Вінниця), kvergeles@gmail.com

### САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ ЛЮДИНИ І РЕЛІГІЙНА КУЛЬТУРА В ПРОСТОРІ СУЧАСНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

*Розкривається проблема самоідентифікації людини, яка є актуальною для філософії, релігієзнавства, психології, культурології XXI ст. Аналізуються причини кризи самоідентифікації в сучасному суспільстві; прагнення та пошуки людини в аспекті духовності; розширення обріїв її свідомості. Наголошується на особливому значенні культури і релігійної культури для розгортання духовності, виявлення місця людини в дійсності та реальності.*

**Ключові слова:** самоідентифікація, самовизначення, людина, особистість, соціум, культура, релігійна культура, духовність, глобалізація.

Сьогодні демонструє нам, що проблема самоідентифікації людини є однією з головних проблем соціуму, який зіткнувся з нею в першій чверті XXI століття. Ті чи інші проблеми є глобальними не тому, що вони зустрічаються повсюдно, у будь-якому суспільстві, а головне, що їх неможливо вирішити в масштабах якогось окремого регіону. Погіршення екологічної ситуації, недостатність природних ресурсів першопочатково відносили до розряду глобальних проблем та їх причину бачили у занадто швидкому технічному розвитку сучасної цивілізації. Але, сьогодні поступово приходить усвідомлення того, що техніка сама по собі не є суб'єктом соціальних змін. На нашу думку, причини глобальних проблем безпосередньо не є пов'язаними з особливостями технологічного розвитку соціуму, вони закладені в самій людині, у подрібненості її практичної діяльності, відсутності необхідної духовної напруги. Сучасні глобальні проблеми є лише наслідком, логічним продовженням глибинної структурної неузгодженості суб'єктивності людини з дійсністю, кризи її самоідентичності.

Термін «самоідентичність» увійшов до обігу філософських, релігієзнавчих, психологічних наук приблизно у другій половині 70-років XX ст. Його входження до наукового словника пов'язано з іменем відомого дослідника Е. Еріксона. Але вперше в філософському плані проблематика самоідентичності розроблялася Дж. Мідом і Ч. Кулі. Ці два дослідники ще не використовували термін «самоідентичність», а використовували поняття «самість». Праці Дж. Міда і Ч. Кулі поклали ґрунт для символічного інтеракціонізму, в якому самоідентичність розглядається й як результат

соціальної інтеракції, й як фактор, що обумовлює цю соціальну інтеракцію. Близьким до подібного розуміння самоідентичності є й інший дослідник Е. Гідденс. Об'єктом його дослідження є процес виникнення нових психосоціальних механізмів особистісної самоідентифікації, що формуються під впливом інституцій сучасності, що трансформуються й які, у свою чергу, трансформують їх. Інший відомий дослідник Е. Гофман обґрунтував драматичну модель соціальної взаємодії, де «я» є сукупністю соціальних ролей і водночас рефлексією на власні соціальні ролі.

Слід зазначити, що в західній науці проблема особистісної самоідентифікації має велике поширення, але в українській філософській літературі, на жаль, вона розроблена недостатньо.

Із найбільш суттєвих публікацій необхідно виділити працю російського вченого В. С. Малахова «Незручності з ідентичністю» («Неудобства с идентичностью») [5]. Осмислення багатомірності світу людської суб'єктивності присвячені праці як вітчизняних, так і зарубіжних вчених – В. Біблера, Д. Дубровського, І. Кона, Л. Контоп, С. Кримського та ін. Самобутня теорія культурно-семантичної онтології особистості, яка протистоїть традиційній російській парадигмі соціальності й гносеологізму, репрезентована працями М. Мамардашвілі, В. Налімова.

Відомий німецький філософ К. Ясперс розмірковував про «шифри трансценденції», тобто про ті символи, що не сприймаються, символи надчуттєві, які охоплюють людське буття зв'язків, опосередковано виявляють речі та предмети. Багато було написано про знаковість предметів структуралізмом і символічним інтеракціонізмом – все це намітило метафізичний план буттєвості предметності, її включеності у різноманітні зв'язки буття, що не описувалися природничими науками. Така метафізика передбачала різноманітні «шари» буття: космічний, природний, соціальний. Якщо філософія поверталася до найбільш широких, найбільш абстрактних метафізичних планів описування людей, то сама метафізика виявилася недооціненою.

Метою статті є філософсько-релігієзнавче осмислення проблеми самоідентифікації людини в сучасності.

Слід зазначити, що глобальний характер має й корінна перебудова соціальної системи у XXI ст. Перш за все, це – втрата людьми об'єктів їх соціальної ідентифікації, розпад їх референтної групи в плані держави та пошуки нових орієнтирів самоідентифікації – релігійних, національних та ін., що привело до загострення соціальних і релігійних конфліктів, націоналізму та ін. Події 2016 р. в різних країнах світу підтверджують те, що такі процеси і явища не є характерними для якоїсь однієї країни, регіону – вони мають глобальний характер. Відомий український філософ С. Кримський зазначає: «Те, що ми вступили у третє тисячоліття нової ери, є знаменним не тільки в хронологічному чи, сказати б, цивілізаційному сенсі, а насамперед за ознакою проходження людством драматичного та страшного XX століття. Саме в цей час позначилась ситуація абсолютного зла, коли (як додаток до тоталітаризму та його злочинів) виникла загроза кліоциду, термоядерного знищення історії та планети. У XX столітті всесвітня історія зіткнулася з феноменом абсолютної помилки, коли неймовірні жертви, людські

та матеріальні ресурси витрачались на недосяжні сили. Виявилось, що на Землі неможливо збудувати Рай, а можна тільки запобігти Пеклу» [4, с. 3]. Розпад соціуму починається з розпаду соціальних зв'язків та деструкції соціальних суб'єктів, кризи їх особистісних ціннісних орієнтацій та втрати самоідентичності.

В такий спосіб, проблема самоідентифікації є стрижнем філософсько-релігійнознавчої проблематики. Сучасне філософсько-релігійнознавче знання багатообразно і багатопланово, але головним у ньому є людина. У межах однієї концепції неможливо охопити всю філософсько-релігійнознавчу проблематику, але можливо та необхідно виявити загальні основи буття людини в світі глобальних змін, у світі сучасної культури і релігії, репрезентованих у різноманітних формах. Водночас обговорення проблеми повинно виходити з осмислення базової ідентичності, прояснення природи «я». Поза цим питанням неможливо сконструювати власне уявлення про світ, про своє місце в ньому та смисл власного буття. Процес самоідентифікації сучасної людини сьогодні є пошуком людиною певного очищення змісту власного життя від соціуму як прагнення очної ставки з самою собою, набуває великої гостроти і в зв'язку з тим, що на цей процес наклала свій відбиток культура модерну і постмодерну – культура у повному смислі масового суспільства. Панування пересічної людини з набором середніх потреб, людей, які споживають одні й ті самі продукти, слухають одну й ту саму музику, дивляться одні й ті самі кінофільми та ін. – такими є наслідки соціуму, що призвели до загострення питання про особистісне самовизначення людини.

Досягнення науково-технічного поступу, реалії сучасного високотехнологічного суспільства в XXI ст. привели до негативних наслідків. Реалізувалися ті думки мислителів минулого, які вважали, що людина не в змозі використовувати собі на благо ті можливості, які привносить науково-технічна думка. Відомий німецький філософ К. Ясперс вважав, що об'єктивована, відірвана від свого коріння людина втратила власне існування; для неї ні в чому не виявляється присутність істинного буття; у задоволенні й незадоволенні, у напружі й втомі вона виражає себе лише як певна функція [8, с. 311].

Але, що є надто важливим, що сьогодні виявився й зворотній процес – зросла незадоволеність людини власним існуванням, з'явилася бажання повернутися до духовних принципів буття. Особливо яскраво цей процес відображено в мистецтві. Пересічність тяжіє над людиною і вона, усвідомлено або не усвідомлено, прагне вийти поза межі повсякденності. Це одвічна потреба осягнення власного буття, власного Бога – основа для становлення та розгортання людської суб'єктивності, духовності як такої. Людина «здивувалася» Універсуму, буттю і отримала слово. І першопричина не може бути ніяким «матеріальним процесом»: «Проте вона не може бути і вилінянням чистої у самій собі ідеальної істини, блага і краси на до того відокремлений від неї матеріал через суб'єкт, що був би чистим медіумом, провідником, і що першопричина, про котру йдеться, відмінність між ідеальним і реальним у собі самій повинна саме через те «залишити поза собою», що ця відмінність із неї самої походить, із неї виконується, із неї відбувається. Цю таємницю першої «причини» (першого походження), котра у предметності може бути подана лише в образах, картинах, аналогіях тощо, релігійна свідомість називає

прадавнім та багатозначним, людинозберігальним ім'ям – Бог» [6, с. 109].

Людина в просторі конкретної доби, певної культури вступає в діалог із іншими людьми, релігією, культурою, наукою та ін., й таким чином, здійснює своє піднесення до духовного. Культура і релігія в цьому плані – умови здатності до комунікацій, розуміння іншої людини як можливого духовного співрозмовника. І культура, і релігія виступають як умови відтворення базових культурних і релігійних цінностей, як «механізм» послідовної інтеграції соціуму. В таких умовах проблему самоідентифікації особистості неможливо проаналізувати поза розглядом діалогу між повсякденністю й вічними смислами, свідомість людини – це не тільки включеність у реальність, але й відхід від повсякденності. Людина живе і переживає в межах категорій «свого» соціуму, в якому вона народилася, виховувалася, здобула освіту та ін. Прагнення прожити повсякденність у системі не тільки теперішнього цілого, але й всього мета-історичного Універсуму загострює проблему самоідентифікації людини.

Ідентифікація особистості сьогодні є іншою, ніж у добу Модерну, вона рухається не за політичною, а за культурно-релігійною ідеєю. І культура, і релігія є мовами духу, але розвиток суспільства відбувається через адаптацію до швидкоплинного часу. А життя соціуму й в Україні, й в світі змінюється дуже швидко. Осмислювати та спрямовувати свідомість суспільства, нації, особистості здатні такі сфери, як мистецтво, релігія, освіта та ін., головним функціональним призначенням є їх культурна і особистісна ідентичність.

Вирішення проблеми самоідентифікації – це піднесення до цінностей як світського, так і релігійного характеру, без відриву від природних і соціальних основ людства, а в світоглядному плані – до цілісного світогляду як філософського ґрунту для взаємодії різноманітних культур і релігій в сучасному суспільстві. Самоідентифікація особистості є можливою за умовою відходу від однозначного, спрощеного розуміння масової культури, до поняття «криза ідентифікації», якщо процес самоідентифікації осмислювати у форматі діалогу між культурою і релігією. Самоідентифікація особистості в сучасному соціумі буде адекватною, якщо імперативом її розвитку буде сходження до загальнолюдських, культурних цінностей людства.

Безперечно, проблема самоідентифікації людини – це та проблема, що визначає філософсько-релігійнознавчу проблематику. Більше того, люди, з їх системами комунікаційних зв'язків, діяльністю, релігійними прагненнями репрезентують велику силу для перебудови соціуму. Кінець XX – перша чверть XXI ст. – це час перебудови соціальної системи, наслідком чого є й криза самоідентифікації сучасної людини. Ця криза має глобальний історичний характер, що породжено цивілізаційними зрушеннями, під якими ми розуміємо наближення людства до певного антропологічного кордону, коли всі попередні смисли і прагнення Homo sapiens виявилися вичерпаними. У ситуації цивілізаційного зрушення відбувається радикальна соціальна, культурна й релігійна трансформація, яка змінює не тільки біосферу, не тільки світ цінностей, але й ґрунт самоідентифікації, самовизначення людини. Постмодерн – це теперішній стан соціальної системи, – це стан соціуму, культури

й релігії після того, як доба Модерну є завершеною, але ще не сформовані та сформульовані принципи, цінності, ідеали, що могли би постати основою нової доби. Окрім головних характеристик сучасного соціуму – динаміка соціальних систем, глобалізація соціальних процесів, гранична нестабільність соціальних ситуацій та ін., основною особливістю доби Постмодерну постає проблема самоідентичності людини.

На нашу думку, поняття «масового суспільства» і «масової культури» є евристично цінними для дослідження української історії та сучасності, місця та ролі релігії. Й саме ці поняття дозволяють вирішити одну з важливих проблем – проблему самоідентифікації людини. Осмислення природи і феноменів самоідентичності й самоідентифікації передбачає звернення до рефлексії проблеми духовності. Далеко не кожна людина, яка усвідомлено діє в релігійній, естетичній або етичній сферах, є людиною духовною.

Духовність, на нашу думку, є діяльністю по реалізації самопізнання та самовдосконалення. У цьому варіанті вона розуміється як розширення внутрішніх обріїв самоідентифікації людини, постійного поновлення нескінченної цілісності особистості. І духовною є така діяльність свідомості, яка орієнтована на її нескінченність й, відповідно – на її цілісність. Наприклад, людина, яка не має жодної точки опертя в сучасному житті, тим не менше, може покласти на власну свідомість. Так відбувається в буддизмі. І в цьому аспекті перед нами людина є істотою, яка трансцендує, тобто постійно переступає через стереотипи, несвідомі інстинкти, тобто переступає через саму себе, всі кордони, що визначені нею або іншими людьми. Таким чином, людина постає такою, яка здатна відійти від соціальної ролі та зануритися у ніщо, порожнечу, яка є умовою істинної ідентифікації, тією духовною енергією, яка дозволяє їй бути якою завгодно і ніколи не співпадати з втіленою формою. Дійсно, жодна людина не народжується з певною біографією чи професією, не прив'язана до клімату, до певного місця і часу.

Людина – це нескінченна відкрита потенційність. Це ніщо – ознака її універсальності та можливість свободи. У такому розумінні «ніщо» є близьким до істинної самоідентифікації людини, означення внутрішньої сутності людини. Стан істинності як власної ідентичності з ідеальним образом передбачає вічність, вихід у «справжній» сакральній простір–час. Іншими словами, образ ідентичності переноситься у сакральний простір і відбувається «зняття» фактору часу як такого. По суті, це й є релігійним механізмом ідентифікації, хоча за змістом він є більш широким, ніж релігійна соціалізація; він може бути наповнений і світським змістом – усі секулярні форми безсмертя. Так, відомий російський філософ С. Франк у праці «Смисл життя» зазначає: «Об'єктивно повне та обґрунтоване життя, яке ми шукаємо, не може бути наповнено спокоєм, цим суєтним переходом від одного до іншого, тією внутрішньою незадоволеністю, яка є нібито сутністю світової течії в часі... Воно повинно бути вічним життям... Моє життя може бути осмисленим, якщо воно наділено вічністю...» [7, с. 518–519]. Майже тими ж словами обґрунтовує це положення інший мислитель – М. Бердяєв у праці «Самопізнання», який наголошує, що він не може примиритися ні з чим тимчасовим і тлінним, завжди прагнучи вічного і тільки вічне уявляється філософу по-справжньому цінним. Він

зазначає: «Остаточна доля людини не може бути вирішена цим недовготривалим життям на землі» [2, с. 303].

Взагалі, коли релігійні мислителі роблять спроби зафіксувати зміст поняття «вічність», що має принципове значення для самоідентифікації й самодостатності, то це приводить їх до уявлень про актуальну вічність й вічність як таку. Наприклад, Аврелій Августин – «нерухомо сяюча, завжди перебуваюча вічність». Таку «усталеність» і «завжди перебування» філософ пояснює наступним чином: «У вічності ніщо ні переходить, але перебуває як справжнє у всій повноті» [1, с. 165]. Також відомим є вислів Боєція: «Вічність є абсолютним наділенням одразу всієї повноти нескінченного життя» [3, с. 286]. З думкою Боєція погоджуються Тома Аквінський та інші найвідоміші християнські мислителі. Але виникає питання, що таке «повнота нескінченного життя», «повнота буття»? Буття є повним, якщо в ньому є все: нічого не додається – не може додатися і нічого не зникає – не може зникнути. Повнота буття є тотальною його абсолютній досконалості, тобто його абсолютній завершеності. Боєцій наступним чином характеризує те, що має всю «повноту буття»: такому буттю «нічого не додає з майбутнього» і воно «не втратило нічого з минулого», «воно з необхідністю має здатність бути завжди присутнім у самому собі» [3, с. 287].

Джерела релігійної культури є підтвердженням того, що різноманітні тексти, друковані видання, іконопис, проповіді та ін. допомагають людині в її самоідентифікації, самодостатності й творчості. Тобто, релігійна культура є інформаційною системою і як інформаційна система вона охоплює продукти діяльності віруючих різних генерацій, різних соціальних шарів. В такий спосіб, релігійна культура є варіативною – від рафінованих філософсько–символічних духовних форм до повсякденної, фольклорної культури.

Окрім того, релігійна культура містить у собі обґрунтування конкретних цінностей та ідеалів. І тут йдеться не тільки про норми, що освячені традиціями пращурів, але своїм походженням від Божественного. Безперечно, таке поєднання цих двох моментів теж сприяє самоідентифікації людини.

Але, водночас такі особливості давали деяким критикам релігії можливість дорікати релігійним системам, що вони нібито створюють психологічні ілюзії. На нашу думку, слід прийняти класифікацію відомого вченого П. Сорокіна, який відносив релігійні культури до ідеаційного типу з прозорим і твердим авторитетом традиції, що спрямована до трансцендентного.

*Висновки.* Криза самоідентифікації не означає для особистості катастрофи або деструкції, але лише точку на її життєвому шляху. Те, що втрачається в цей момент, репрезентує тільки попередні ціннісні відносини з конкретним соціальним, культурним і релігійним оточенням, наявні форми досвіду. Втрата власної цілісності, насправді – цілісності з середовищем, поновлюється завдяки просторовим і часовим переміщенням, що реалізовується за рахунок іманентних сил людини. Сучасна ситуація виявляє формування іншого простору релігії, де нормою постає «багатоголосся», а провідним релігійним імперативом – імператив терпимості й діалогу.

Діалог виступає як символічний прояв «поліпарадигмальності» й як основа релігійної культури. В аспекті самоідентифікації специфіка релігійної культури визначається духовним актом, який здатний виразити переживання

святого, яке присутнє в життєвому просторі віруючої людини. Тобто, в релігійній культурі важливим є почуття благоговіння, яке регулює не тільки поведінку людини, але й її спрямованість; релігійна культура яскраво проявляє цілісність, самодостатність і самовизначеність людини, яка не може бути обмеженою тільки соціально–політичним виміром.

#### Список використаних джерел

1. Августин. Исповедь / Аврелий Августин. – М.: Республика, 1992.
2. Бердяев Н. А. Самопознание / Н. А. Бердяев. – М.: Правда, 1991. – 336 с.
3. Бозцій. «Утешение философией» и другие трактаты / Бозций. – М.: Наука, 1990. – 414 с. – (сер.: Памятники философской мысли).
4. Кримський С. Б. Заклики духовності ХХІ століття: [З циклу щоріч. пам'ят. Лекцій ім. А. Оленської–Петришин, 2002 р.] / С. Б. Кримський. – К.: Вид. Дім «КМ Академія», 2003. – 32 с.
5. Малахов В. С. Неудобства с идентичностью / В. С. Малахов // Вопросы философии. – 1998. – №2. – С.43–53.
6. Табачковский В. Г. Человеческое мироотношение: данность или проблема? / В. Г. Табачковский. – НАН Украины, Ин-т философии. – К.: Наукова думка, 1993. – 175 с.
7. Франк С. Л. Смысл жизни / С. Л. Франк / Духовные основы жизни. – М.: Правда, 1992.
8. Ясперс К. Смысл и назначение истории / К. Ясперс. – [Пер. с нем.] – М.: Политиздат, 1991. – 527 с. (сер.: Мыслители ХХ в.).

#### References

1. Avgustin. Ispoved' / Avrelij Avgustin. – M.: Respublika, 1992.
2. Berdjaev N. A. Samopoznanie / N. A. Berdjaev. – M.: Pravda, 1991. – 336 s.
3. Bojcij. «Uteshenie filosofiej» i drugie traktaty / Bojcij. – M.: Nauka, 1990. – 414 s. – (ser.: Pamjatniki filosofskoj mysli).
4. Kryms'kyj S. B. Zaklyky duhovnosti XXI stolittja: [Z cyklu shhorich. pamjat. Lekcij im. A. Olens'koi'–Petryshyn, 2002 r.] / S. B. Kryms'kyj. – K.: Vyd. Dim «KM Akademija», 2003. – 32 s.
5. Malahov V. S. Neudobstva s identichnost'ju / V. S. Malahov // Voprosy filosofii. – 1998. – №2. – S.43–53.
6. Tabachkovskij V. G. Chelovecheskoe mirootnoshenie: dannost' ili problema? / V. G. Tabachkovskij. – NAN Ukrainy, In-t filosofii. – K.: Naukova dumka, 1993. – 175 s.
7. Frank S. L. Smysl zhizni / S. L. Frank / Duhovnye osnovy zhizni. – M.: Pravda, 1992.
8. Jaspers K. Smysl i naznachenie istorii / K. Jaspers. – [Per. s nem.] – M.: Politizdat, 1991. – 527 s. (ser.: Mysliteli XX v.).

**Vergeles K. M.**, PhD, Associate Professor, Vinnitsa National Medical University Pirogov (Ukraine, Vinnitsa), kvergeles@gmail.com

#### Identity of human and religious culture in the space of contemporary globalization

*The article deals with the problem of identity of the person who is relevant to philosophy, religion, psychology, cultural Studies XXI century. The reasons of crisis of identity in modern society; desire and search for man in terms of spirituality; expanding the horizons of consciousness. Emphasized on the special significance of culture and religious culture to deploy spirituality, identification of man's place in reality.*

**Keywords:** identity, self-determination, people, person, society, culture, religious culture, spirituality, globalization.

**Vergeles K. H.**, кандидат философских наук, доцент, Винницкий национальный медицинский университет им. Н. И. Пирогова (Украина, Винница), kvergeles@gmail.com

#### Самоидентификация человека и религиозная культура в пространстве современной глобализации

*Раскрывается проблема самоидентификации человека, которая является актуальной для философии, религиоведения, психологии, культурологии XXI века. Анализируются причины кризиса самоидентификации в современном обществе; стремление и поиски человека в аспекте духовности; расширение горизонтов его сознания. Отмечается особое значение культуры и религиозной культуры для развертывания духовности, выявления места человека в действительности и реальности.*

**Ключевые слова:** самоидентификация, самоопределение, человек, личность, социум, культура, религиозная культура, духовность, глобализация.

\* \* \*

УДК 2–1:[27–23:33](045)

**Гончаренко Д. І.**,  
аспірант кафедри філософії, Київський університет  
ім. Бориса Грінченка (Україна, Київ),  
AliceCooper86@yandex.ru

#### РЕЛІГІЄЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО–ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ У БІБЛІЇ

*З позиції релігієзнавства аналізуються соціальні та економічні проблеми, які порушуються у Біблійних канонах. Проводиться дослідження економічної складової біблійних вчень, що стосуються торгівлі, праці, багатства, податку. Вивчається біблійний світогляд на економічні аспекти життя суспільства і людини. Метою роботи є визначення соціально–економічної концепції Біблії, що сформували основу соціальних доктрин Християнської Церкви. Встановлено, що біблійне соціальне вчення розглядає актуальні для сьогодення питання економічного характеру, що базуються на принципах любові, віри, чесності і справедливості.*

**Ключові слова:** Біблія, вчення, економіка, проблема, соціально–економічні, багатство, праця, торгівля, податок.

Біблія – священна книга, яка лягла в основу християнського віровчення. Пронизані мудрістю сторінки Святого Письма, містять відповіді на актуальні питання, що турбують християнина, який проживає своє нелегке земне життя, забезпечує його порадами та настановами. Дає можливість орієнтуватися у складних, запутаних лабіринтах повсякденних проблем, наводить його на шлях істини та пробуджує в ньому ті цінності, які вважаються Біблією найголовнішими для спасіння людської душі – чесність, любов, порядність, віра. Різноманітність проблем, які підпадають під увагу Святого Письма, можуть варіюватись від духовно–етичних до соціальних, правових, економічних тощо. Саме через широкий діапазон висвітлених проблем, вчення з Книги було покладено в основу доктрин Отців Церкви, і далі розвиваючись трансформувалось в офіційні концепції та вчення Християнської Церкви. Вчення християнських богословів минулого і, згодом, самої Церкви, формувалося не лише на позиціях віри та духовності, а й з урахуванням соціальних та господарських (економічних) аспектів буття людини. Тому, для цілісного розуміння етапів формування соціальних та господарських доктрин Християнської Церкви, необхідно дослідити їх витоки – провести аналіз соціально–економічних проблем, які були порушені у біблійних віровченнях.

У вітчизняній науці, дослідженню даної проблеми присвячена публікація Л. Л. Кістерського, де автор розглядає економічні положення Біблії для виявлення інструментів, які можуть бути застосовані для подолання кризи в Україні. Стаття О. О. Литвина, в якій визначено основні економічні ідеї християнства, вивчається вплив біблійних економічних концепцій на сучасну економіку та запроваджується спроба поєднати економічні ідеї християнства з посткризовою економічною стратегією України. Серед іноземних науковців, особливу увагу проблемі соціально–економічних учень Біблії, було приділено у низці публікацій С. В. Лукіна і, зокрема, в його роботі «Християнские экономические эссе», де автор виявляє в біблійних текстах проблеми, що мають економічний характер і здійснює їх аналіз відповідно до сучасної економічної теорії. Вище зазначенні науковці розглядають дану проблему однобічно – у зв'язку з економічною теорією та в контексті розвитку економічної думки. Проте, в Україні, залишається слабо розвиненим дослідження соціально–економічних проблем Біблії з позиції українського релігієзнавства.